

můj telegram z 15. oktobra. Tento telegram som odovzdal čo najskôr po rozhovore s veliteľom. Vrátil som sa 15. oktobra o 14. hod. z Berlína do Bratislavy, kde ma maďarské udalosti primáli ihneď k veľmi vypätej činnosti.

Ludin

SÚA Praha. Auswärtiges Amt Berlin (Zahraničný úrad Berlín), 20/405084. Fotokópia úradného záznamu telegramu. (Z nemčiny preložila HT.)

461

1944, október 18.¹ [Banská Bystrica.] — Stanovisko vládneho delegáta ministra F. Němca k uzneseniu SNR o vzťahu Slovenskej národnej rady k čs. vládnemu delegátovi, zaslané rádiotelegraficky do Londýna.

VI 1018177/44

Pro pana presidenta a předsedu vlády:

K usnesení NR z 16. října 1944 naše vysvětlení a stanovisko:

1. Vzhledem k vývoji situace a různým rozporům, jež jsme měli vzhledem k tomu, že po kapitulaci Maďarska možno očekávat brzké osvobození některého teritoria republiky Rudou armádou, položil jsem po poradě s mými poradci téhož dne dopoledne předsedům NR Šmidkovi a Šrobárovi společně otázku, jak si představují koordinaci činnosti mé a NR na osvobozeném území.

Zdůraznil jsem, že mám zato, že povstání změnilo situaci, za které jsme byl delegován a že soudím, že by nebylo státu prospěšné, kdyby se na osvobozených územích postupovalo různě.

2. Oba předsedové mně spontánně prohlásili, že jsou za jednotnou demokratickou ČSR a že jsou toho názoru, že o správě osvobozeného území nutno docílit dohody a že je to možno v rámci čs.-sovětské smlouvy. Jejich formulace nebyla, pokud jde o správu, celá totožná, ale oba se shodovali v tom, že NR má provádět tuto správu na celém území Slovenska ve spolupráci s vlád. delegátem, resp. londýnskou vládou.

Na základě tohoto rozhovoru učinila odpoledne NR usnesení, jež jste dostali a z něhož vysvítá, jak si ve skutečnosti předsednictvo NR tuto spolupráci představuje.

3. Sám považuji toto usnesení za pokrok proti původnímu stanovisku, jak bylo formováno usnesením z 29. 9.,² zejména jeho odst. 6, a za možnou bázi dalšího jednání za předpokladu, že bude zde uznáno jako samozřejmé, že londýnská vláda reprezentuje státní autoritu navenek.

V tom případě by dle mého mínění NR mohla vykonávat i správu osvoboz. území Rudou armádou jako orgán vlády a jako faktický zemský národní výbor na Slovensku.

Vládní delegát resp. člen vlády dlečí na Slovensku by pak mohl být zmocněn vládou, aby spolu s NR činil některá rozhodnutí, která by jinak příslušela vládě, v případech naléhavých a nezbytných.

4. Detailní vymezení vzájemné kompetence by mohlo být ponecháno dalším

¹ Dokument má nadpis „zpráva ze dne 20. října 1944“. Datujeme ho podle čísla rádiogramu.

² Vid' dokument čís. 372.

jednáním a dalšímu vývoji. V tuto chvíli jde o přijetí základních principů nadřazenosti a já podle rozhovoru a nálad zde soudím, že není důvodů, proč by v této zásadě nedošlo k dohodě.

5. Jak by a v čí jméno by byla vydávána nařízení a vyhlášky, je věcí delšího studia. Zatím NR v tom postupuje zcela autonomně a v těchto dnech dokonce schválila jmenování gen. Viesta velitelem 1. čs. armády. Viest pak složil NR slib.³

Považujeme to za výstřelky, které jsou způsobeny administrativní nezkušeností a které budou postupně mizet. Vláda by však měla trvat na určitých mezích těchto zjevů.

6. Konečně znovu připomínám, že nepovažuji za příliš šťastné zásady vládního rozhlasu z Londýna. Je třeba, aby tendence a elementy usilující zde o jednotu a pevnost republiky nacházely v hlase republiky posilu a nikoliv měly pocit opuštěnosti.

Min. Němec.

VHA Praha. Západ I, HV Londýn, 9/3/4. Záznam dešifrované došlejší depeše. Strojopisný přepis.

462

1944, október 19. [Banská Bystrica.] — Zpráva Benešova poverenca dr. P. Drtinu o nevyhnutnosti rešpektovať skutočnosť, že Slováci sa cítia ako svojbytný národ a chcú skončiť s fikciou jednotného československého národa, zaslaná rádiotelegraficky prezidentovi Benešovi do Londýna.

VI 1019180-44

Pan president:

Pokud jde o národní problém Čechů a Slováků, máme ze všech rozhovorů dojem, že terminologie ústavy z roku 1920 o jednotném národě československém není udržitelná. Potvrzují nám to i vládní Čechoslováci, kteří sami cítí skutečně československy.

Potvrdil mně to na příklad i Pavel Blaho.

Šrobár sám užil termínu „slovenský národ“. Není snad nikoho zde, kdo by chtěl v tomto směru trvat na dikci ústavy. Pokud jsme o tom měli v Londýně informace opačné, nebyly správné, resp. neodpovídaly skutečnosti.

Vaše předpoklady, že budeme musít revidovat v tomto smyslu představy roku osmnáctého, byly správné. Slováci berou svoji národní individuálnost jako něco samozřejmého a nutno s tím počítat a dle toho zařizovat svůj postoj. Já se zde přesvědčuji na každém kroku, že jen tak lze posílit budoucí státní jednotu československou.

Dr. Drtina.

SÚA Praha. O 61-19-9/162. („Válečný deník operačního oddělení štábu pro přípravu čs. br. moci“, přílohy.) Záznam dešifrované došlejší depeše. Strojopisný přepis. — Po slovensky „Cesta ke Květnu“, dok. 85, Praha 1965.

³ Depešou z nasledujícího dňa Drtina opravil Němcovo oznámenie ohľadom Viesta takto: „Opravuji veřejně sdělení o gen. Viestovi v tom smyslu, že nesložil slib Nár. radě jako velitel, nýbrž jako člen Nár. rady, do níž byl kooptován.“ (VHA Praha. Západ I, HV Londýn, 9/4. VI 1019178/44.) — Porov. zápisnicu z pléna SNR 13. 10. 1944, dokument čís. 423.